

TELEGRAFUL ROMÂNULUI.

Nr. 60. ANUL XV.

Telegraful este de done ori pe septemana: joi'a si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani ga'ta prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretiul prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ur' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Sabiu, in 27 Iuliu (8 Aug.) 1867.

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirul, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Doué idei frumoše.

Suntu momente in care un'a séu alta idea iá o directiune cu asiá mare rapeditiune încátu abiá te poti tiné de cursulu ei. In astfeliu de casu nu poti cá sa reflectezi asuprá ei, pentruca impetuositatea cu care ea trece inainte nu-ti dá regazulu a te reculege. Atunci trebuie sa te multiamesci privindu numai iutié'a cu care trece prin lóme o asemenea idea, vaierandu pre omenimea carea in alte impregiurári s'aru poté folosí de ea, ca nici natur'a din afara nu i-o poté privi. Suntu iera impregiurári in care se pune in cursu atare idea buna si frumoša, cari nu dau locu unui ratiunamentu mai cu sánge recé si in care impregiurári, candu ai face vre-o incercare de a aretá asuprá unui neajunsu, din care poté sa urmeze vre-o stricaciune ideei frumoše, ai provocá o multime de ómeni asuprá-ti, te-ai'poné poreclitu de aversariu alu acelei séu aceluor i-dei. Ni se pare ca in asemenea situatiune ne aflámu cu doué idei frumoše din tempulu nostru, idei specialminte románe si de folosu adeveratu si curatu romanescu in privinti'a culturei si inaintérei románe: societatea literaria din Bucuresci si societatea „Transilvania“ pentru ajutorarea juniloru románi din imperiulu austriacu, studentu la academií si universitati.

Avemu nenorocire dupa unii si norocirea dupa altii a judecá lucrurile din punctulu de vedere alu realisárei practice si de aceea se intielege, ca de multe ori ne atragemu numai neplacerea celoru ce voru a pasi in publicu cu ce-va novitate si a aceluor ce nu au alte cuvinte decât a aplaudá bunu si reu ce ese in lume sub o firma frumoša, mai alesu decât acést'a pórtá vestimentulu nationalismului séu alu patriotismului. Notandum est, ca in casulu de fatia e vob'a de idei cu simburé.

Un'a din ideile de mai susu e mai bine de unu anu de candu a aparutu in lume si erá dejá anulu de candu avé a se pune in lucrare. Acést'a e societatea literaria. Nici románu nici ne románu ne preocupatu nu se va aflá, carele sa cutedie a combate ide'a cá atare. O simte ori-cine se intereséza si se ocupa câtu de putinu de limb'a romana, ca e necessitate a se statorí o armonia, pré putinu, o unitate in scriere, se simte o necessitate de o statorire chiaru si in lesssiconulu si gramatic'a romanéscá, pentru de a se pune odata capetu, galicisimiloru, germanisimiloru, slavonismiloru, magiarisimiloru si grecisimiloru etc. etc. ce bantúe limb'a romanéscá. Insa óre bine fú a se incareá acést'a a-facere in unu vasu ce pare ca pórtá flamura politica, séu erá mai bine candu din capulu locului remané tóta afacerea numai si numai afacerea barbatiloru de litere in tóta form'a? Ni se va imputá, ca pentru ce acum cu acestu sfatu si nu mai inainte? Dara amu fácutu mai susu alusiune, ca cum o poté cine-va páti in impregiurári de aceste candu se opune torentului si de alta parte, avendu lucrulu a mána barbatu cu esperintia mai multa, putínatarea nóstra a cugetatu, ca poté suntu impregiurári, cari noi inca nu le cunóscemu si cari pre lángá tóte greutátile ce ni se pare ca se scóla a se pune in calea acestei impregiurári nevinovate, aceea se va realisá dupa proiectarea aceluor ce o au scosu la lumina; in fine vediendu nefericitele polemii ce se incinsera pentru denumirea unui séu altui literatu de a fi membrulu acelei societáti si suspiciunarea, ca atari observári porcedu din unu feliu de gialusia séu interesu pecuniariu.

In anulu trecutú fu coler'a carea facú pedeci adunárei literatiloru de n u m i t i pentru societate, cu tóte ca de pre atunci mai strabatú in publicu ca membrii ungureni nu voru capetá concediulu recerutu pentru a poté siedé la acea mésa pacinica, unde are a se tratá despre literatura. Acum ve-

demu, ca „Albin'a“ in nrulu 80 ne prognosticéza neputinti'a séu celu putinu agravarea realisárei acestei idei frumoše si in acestu anu, pána acum, pentruca ilustr. Sea Dlu Andreiu M o c i o n i din cauzele unoru circumstantie grele familiari, cari nu-i suferu indepartarea in acestu tempu“ nu va poté participá; pentru ca Dlu Babesiu a primitu unu concediu care are mare asemenare cu oprirea dela participare; pentru ca D. prof. Sbir'a din Bucovin'a nu capatá concediu. Remáne acum sa mai fie si altii totu in acestu séu altu tipu impedecati si atunci totulu e amanatu séu celu putinu stirbitu.

„Albin'a“ face urmatórea propunere: „Ne vine intrebarea ca óre nu aru fi fostu mai bine a se proiectá acea adunare unde-va pre teritoriulu austriacu, si ca óre nu s'aru poté face inca acum ce-va in asta privinti'a?“

Acést'a propunere ne-a datú curagiulu a ne descoperi acum si noi parerea nóstra in publicu. Mai intáiu insa a reflectá: ca deca unu singuru Candianu a pututu dá ansa la temeri asiá de grave încátu sa fia escortatu preste margine, din cauza ca a calatoritu prin regiunile cele pittoresci, pre cari le cercetéza in totu anulu atáti englezi, belgiani, nemti, francesi etc. si cari merita a fi cunoscute de ori-ce románu, intrébámu acum ca óre nu voru stární si mai mari suspiciuni o adunare mai mare de barbatu. Bine sa fimu intielesi, ca vorbimu luandu lucrulu din partea reala. Si apoi mai adaugemu: ca óre s'a adoperatu pres'a romána (din Romani'a) atátu prin articulu propriu câtu si prin corespondentie pretinse — si din Transilvani'a de a pregati terenulu pentru liniscea autoritatiloru politiene de dincoace in casulu unei adunári de literati din tóte tierile unde suntu románi, aici in Transilvani'a? Tóte aceste nu s'a fácutu, prin urmare prospectele ce ni le face „Albin'a“ nici nu credemu ca aru avé unu resultatu doritu. Bine aru fi sa nu fia cum cugetámu noi in privinti'a acést'a.

Acum sa venimu la parerea nóstra, carea amu disu, ca Albin'a ne-a incuragiatu a o descoperi. Noi amu fi disu, ca Guvernulu Romaniei facea bine deca din capulu locului nu se amestecá cá atare in afacerea acést'a si acést'a cu atátu mai vertosu cu câtu elu are o constitutiune carea lasa formarea ori cároru societáti, intr'uniri etc. In Bucuresci inse se putea formá o societate literaria cum suntu cele trei románe din Austri'a, cárei ministrulu de culte si instructiunea publica, deca tocma vrea statulu románu sa se intereseze de literatur'a romána in unu gradu asiá imbucuratoriu, putea sa-i vina intr'ajutoriu cu o suma de bani, pentruca sa-i inlesnéscá lucrárilu. Acést'a societate independenta de influintiile politice ale statului, séu mai dreptu, independinta de prepunerile politice sa fia a lesu din sinulu ei pre barbatii ce-i are mai competenti spre scopulu fipsatu, totu odata in sa se fia pusú in corespondentia inofensabila cu cele trei societáti literarie din Transilvani'a, Banatu-Ungari'a si Bucovin'a, cá sa caute si ele dupa barbatii loru ce-i au mai apti pentru scopulu amintitu si sa-i trimita la loculu care se aru fi destinatu prin contielegerea delegatiuneloru acestoru societáti literarie intre sine, chiaru si cu ajutorie dela respectivele asociatiuni, si credemu, ca nimenea nu aru fi pututu avé unu cuventu in contra. Deca societatea romána din Bucuresci aru fi avutu din bugetulu séu subventiunea sea sa dea diurne séu ori cum le vomu numi ajutoriele banesci din parte-i, bine de bine; in sa Guvernulu sa se fia feritu de a denumi si a asemná bani pentru suditi straini; deca nu din altu motivu din acél'a, cáci scimu bine cum unii ómeni cauta de tóte pártile nodu in papura, — nu pentruca aru fi fric'a asiá mare de noi, dara pentru a aflá carlige prin care sa ni se póta pune pedeci in prosperarea nóstra nationala.

Eata asiá dara pre scurtu parerea nóstra in privinti'a unei din acele doué idei maretie.

Venimu asuprá celei de a dóu'a:

Ea are de scopu ajutorarea juniloru románi cari voru studiá la universitati. Scopulu e laudabilu pré câtu numai se póte. Doué impregiurári avemu sa reflectámu, nu se combatemu, aci, si adeca, ca dupa impregiurárilu in care traimu dóra erá mai consultu deca se incungirá ori-ce alte forme, si ajutoriele se mijloceau pre cálibe legalisate dejá si aici la noi si cároru nimenea nu aru fi fostu in stare a le atribuí scopuri „pernicióse statului.“ Si in privinti'a acestoru a Transilvaniei, Ungureniei, Bucoviniei a fostu pregatitu calea formandu dejá asociatiuni, cari potu primí ajutorie câtu de multe séu in forma de taxe séu in forma de colecte binevoítóre. Aceste asociatiuni dupa puterile loru au ajutatu si ajuta tineri de tóta clas'a si deca ajutoriele loru nu putera fi pána acum mai abundante, e carea saraci'a materiala, in care innotámu si cu care ne luplámu cea mai mare parte. Cugetámu ca erá bine deca in tipulu acést'a se concentrau mai multe puteri aci decâtu prin infintiarea acést'a se se mai risipe si din ceste ce le avemu, in afara. Acést'a e o reflexiune, la care adaugemu si aceea, ca bunavointia se fia si formele au apoi fórte putinu sa facea.

A dóu'a Reflexiune este asuprá art. 4. carele dupa parerea nóstra nu si are locul, fára de a nu vatemá simtiulu nationalu a romániloru din Austri'a si de alta parte, carele neci decum nu e in stare de a inchide calea abusului, candu va ajunge tré-b'a cá art. 4 alu statuteloru sa-lu impedece. In unu statú de multe natiuni cum e alu nostru, fiacare románu lucra pre câtu lu taie capulu si-i ajungu puterile spre a servi romanismului. Acést'a a devenitu o individualitate pre care statulu o recunóscé si pre care la casu de lipsa trebuie sa o si apere, pentruca numai in tipulu acést'a poté avé si elu apoi ajutoriulu care-lu poté pretinde dela ori care individualitate corporativa cum e si cea a unei nationalitati. Asiá-dara fia-care barbatu carele se pregatesce prin studii pentru servitiu publicu ale statului in sensu mai strinsu si mai largu, deca o románu va fi eo ipso datoriu a lucrá si pentru interesele nationalismului seu, apoi fia acél'a stipendiatiu séu nestipendiatiu de cine-va. Din ambe reflexiunile se vede dara ca noi nu suntemu in contra scopului. Totu ce amu dorí e: cá vorb'a sa fia putina si isprav'a multa.

P. S. Ceea-ce privesce societatea adaugemu ca Dlu Alessandro Romanu prof. la Universitatea din Pest'a si Dlu Dr. Ios. H o d o s i u membrii ai societáti literarie din Bucuresci a trecutú pre aici spre Bucuresci. La Brasiovu intr'unindu-se si cu alti membri voru calatori la tint'a calatoriei Dloru. Cu tóte aceste ne informámu ca toti cáti suntu desemnati si denumiti din Austri'a nu voru poté luá parte.

Eveneminte politice.

S a b i u , 26 Iuliu

Din Pest'a aflámu, ca membrii ung. ai deputatiunei de complanare aveau sa se adune in Lunea trecuta. In 8 Aug. n. se ducu apoi la Vien'a pentruca sa tina in diu'a urmatóre o conferintia preliminará si in 10 sa se deschida conferintiele. Ministeriulu ung. va fi representatu de ministrii Lonnyai si Gorove iera ministeriulu din Vien'a de ministriulu Taaffe pána la reintórcerea ministriului Beust din Gastein, si de Becke.

In C r o a t í a numai acum s'a pusú in lucrare amnesti'a data cu ocaziunea incoronárei.

Calatori'a Imperatului Napoleonu la Salisburgu va urmá intre 16—19 Augustu. Imperatulu Napoleonu nu va avé neci unu ministru lângá sine.

Foile prussiane au inceputu a scrie in unu tonu

521

